

25. JAKÁ JE LÁSKA?

Co si lidé myslí o lásce?

- VIRGILIUS správně tvrdí v pastýřských poeziích: „Láska vítězí nade vším.“ („*Omnia vincit amor.*“) a připojuje: „Ustupme i my lásce.“ („*Et nos cedamus amorí*“.).
- DANTE ve své „Božské komedii“ tvrdí, že je to „láska, která hýbe sluncem a dalšími hvězdami“ (*Ráj*, XXXIII, verš 145). U Danteho světlo a láska jsou jedno: jsou prvořadou stvořitelkou mocí, která hýbe vesmírem.
- Termín láska se dnes stal jedním z nejužívanějších slov a také nejneužívanějších, ke kterému připojujeme zcela různé významy: mluví se o lásce k vlasti, o lásce k profesi, o lásce mezi přáteli, o lásce k práci, o lásce mezi rodiči a dětmi, mezi sourozenci a členy rodiny, o lásce k bližnímu a o lásce k Bohu.
- Přestože má mnohočetné a různé významy a výklady:
 - je slovo láska „prvořadým slovem, výrazem prvořadé skutečnosti, nemůže se jednoduše opustit, ale musí se znovu uchopit, očistit a přivést je k jeho původnímu jasu, aby mohlo osvěcovat lidský život a vést ho po správné cestě“;
 - láska mezi mužem a ženou se vynořuje jako archetyp lásky par excellence, při setkání s touto láskou na první pohled všechny ostatní typy lásky blednou. K uskutečnění takové lásky spolupůsobí nerozlučně tělo a duše a lidské bytosti se rozevírá příslib štěstí, který se zdá být neodolatelný.

Jaké námitky jsou předhazovány církvi ohledně lásky?

Někdo namítá, že církev

- se svými příkázáními a zákazy nečiní snad hořkou nejkrásnější věc života, to je lásku?;
- neodsuzuje snad „eros“ (lásku přitažlivosti), aby přijala jediné „agape“ (lásku nezištného, odevzdání se)?;
- není protivníkem tělesnosti, lidské sexuality?;
- neukazuje poselství lásky, které dnes vyplývá jako neaktuální a neúčinné?;
- Žijeme skutečně v době, ve které:
 - se nepřátelství a chtivost zdají, že se staly supermocnostmi;
 - máme účast na zbožňování nenávisti a pomsty, kdy docházíme k tomu, že k nim připojujeme někdy jméno Boha samotného.

Na takové námitky odpovídá papež Benedikt XVI. na stránkách encykliky *Deus Caritas est*, kde rozvíjí téma lásky.

Odkud vyvěrá láska?

V křesťanském pojetí láska pochází od Boha, dokonce Bůh sám je Láska: „Bůh je Láska; a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm“ (*1 Jn 4, 16*). Říci, že „Bůh je Láska“ se rovná tvrzení, že Bůh miluje.

Jaké jsou rozměry lásky?

„Láska“ má tři rozměry neboli dimenze: *eros, philia, agape (caritas)*.

Jaké jsou rysy *erosu* ?

Eros má tyto hlavní rysy:

- znamená lásku „světskou“;
- je jako zakořeněný v samotné lidské přirozenosti;
- v Bibli má svůj původ v dobrotě Stvořitele;
- chce nás pozvednout „do extáze“ k božskému, vést nás nad nás samotné;
- může být degradován na čistý „sex“, zboží, na jednoduchou „věc“, která se může koupit a prodat. V takovém případě:
 - je zde degradace lidského těla, které už není integrováno do celku svobody naší existence, už není živým vyjádřením celistvosti našeho bytí, ale je jakoby odsunuto na čistě biologické pole;
 - člověk sám se stává zbožím, je zbavený své důstojnosti, je odlidštěný.
- *Eros* vyžaduje cestu askeze, odříkání, očišťování a uzdravování. Potřebuje disciplínu, očištění, aby daroval člověku ne potěšení jednoho okamžiku, ale jistou předchuť vrcholu existence, oné blaženosti, ke které tíhne naše bytí.
- Jen tak se *eros* může proměnit v *agape* : takovým způsobem láska k druhému nehledá už sebe samu, ale stává se starostí o druhého, připraveností k oběti pro něho a také otevřeností k daru nového lidského života.

Co se rozumí slovem *philia*?

Philia se rozumí láska přátelství. To je započato a prohloubeno v Janově evangeliu, aby se vyjádřil vztah mezi Ježíšem a jeho učedníky.

Jaké rysy má láska chápaná jako *agape* (*caritas*)?

Láska chápaná jako *agape* :

- je láska obětující se: láska se stává péčí jednoho o druhého. Nehledá už sebe samu, ponoření do opojení štěstím; naopak hledá dobro milovaného: stává se zřeknutím se, je připravena k oběti, dokonce ji hledá. Štěstí druhého se stává důležitější než moje štěstí. Tedy nechce už jen brát, ale chce darovat, a právě v tomto osvobození od já nachází člověk sebe samého a je naplněn radostí;
- je „extází“, ne ve smyslu jedné chvíle opojení, ale *extází* jako cestou, jako stálým exodem z já, které je uzavřené samo v sobě, směrem k jeho osvobození v daru sebe sama, a právě takto, směrem ke znovunalezení sebe, ba dokonce objevení Boha: „Kdo by usiloval svůj život zachovat, ztratí jej, a kdo jej ztratí, zachová jej“ (Lk 17, 33), říká Ježíš;
- není to pouze cit. City přicházejí a odcházejí. Je to také cit, ale nejen: zahrnuje (vtahuje) všechny rozměry (dimenze) a projevy osoby. Láska zahrnuje také vůli a inteligenci. Svým slovem se Bůh obrací na náš rozum, na naši vůli a na náš cit tak, abychom se mohli naučit milovat ho „celým srdcem a celou duší“;
- pátrá po definitivnosti, a to ve dvojnásobném smyslu: ve smyslu výlučnosti („jen tato jediná osoba“), a ve smyslu „navždy“. Láska obsahuje totálnost existence v každém jejím rozměru, také v rozměru času. Nemohlo by tomu být jinak, protože její příslib směřuje k definitivnímu: láska směřuje k věčnosti;
- není něčím vnějším, položeným vedle nebo proti *erosu*, ale *eros* a *agape* jsou mezi sebou spojeny.

Jak jsou *eros* a *agape* mezi sebou spojeny?

- „Láska“ je jedinou skutečností, i když s rozdílnými dimenzemi; čas od času se může jedna nebo druhá dimenze více vynořit. Ve skutečnosti se *eros* a *agape* nenechají nikdy úplně oddělit jeden od druhého. *Eros* a *agape* se nestaví proti sobě, ale harmonizují se mezi sebou. Vyžadují, aby nebyly nikdy úplně odděleny jeden od druhého, dokonce čím více nacházejí oba dva správnou rovnováhu, byť jsou v odlišných dimenzích, tím více se uskutečňuje pravá povaha lásky.
- I když *eros* je zpočátku především dychtivý, vystupuje vzhůru – fascinací kvůli velkému příslibu štěstí – při přiblížení se pak k druhému si bude klást stále méně otázek o sobě, bude stále více hledat štěstí druhého, stále více se bude starat o něho, bude se dávat a bude toužit „být zde“ pro druhého. Tak se do toho zařazuje moment *agape*; jinak *eros* upadá a ztrácí svou povahu. Z druhé strany člověk ani nemůže žít výlučně v obětující se či darující se lásce, která sestupuje. Nemůže stále jen dávat, musí také přijímat. Kdo chce dávat lásku, musí ji on sám dostávat jako dar.
- Otcové církve viděli toto nerozlučitelné spojení symbolizované mezi výstupem a sestupem ve vyprávění o Jakubově žebříku, mezi *erosem*, který hledá Boha, a *agape*, která předává obdržení dar (viz Gn 28, 12; Jan 1, 51).
- Láska, která se původně zdá především jako *eros* mezi mužem a ženou, se tudíž potom musí vnitřně proměnit v *agape*, v dar sebe druhému, a to právě proto, aby odpovídala pravé povaze *erosu*.

- V monogamním manželství, které odpovídá obrazu monoteistického Boha, září setkání *erosu* s *agape*. Manželství, založené na výlučné a definitivní lásce, se stává obrazem vztahu Boha s jeho lidem a naopak: způsob milování Boha se stává mírou lidské lásky. Tato úzká vnitřní souvislost mezi *erosem*, *agape* a manželstvím v Bibli téměř nenachází paralely v literatuře mimo Bibli.

Jaké místo zaujímá *agape* v křesťanství?

Je to základ a střed křesťanské víry. Opravdu:

- Bůh tvoří všechno z lásky.
- Člověk je stvořen Bohem-Láskou, je stvořen, aby miloval a je stvořen se schopností milovat. Říci, že jsme stvořeni k Božímu obrazu, znamená říci, že se srovnáváme s Bohem v lásce.
- Bůh miluje člověka zdarma a miluje ho nekonečnými způsoby. Opravdu Bůh:
 - je mi blíže než já sám sobě, zná mne lépe než nakolik já znám sebe;
 - odpouští člověku hříchy;
 - daruje mu Ducha Svatého, který je Láskou;
 - se On sám stává člověkem v Ježíši Kristu, aby člověk se stal dítětem Božím.
- Ježíš Kristus:
 - je Ten, ve kterém Bůh přijal lidskou tvář a lidské srdce;
 - je Láska, která se daruje až k smrti: umírá a vstává ze smrti, aby zachránil člověka;
 - stává se dokonce naším pokrmem v Eucharistii: to, co bylo prve jenom postojem před Bohem, se nyní stává skrze účast na darování se Ježíše, účastí na jeho Těle a na jeho Krvi, stává se vnitřním a hlubokým spojením s Ním;
 - zatímco nás spojuje se Sebou, spojuje nás tak mezi sebou a vytváří z nás jednu

velkou rodinu: církve. „Protože je jeden chléb, jsme my mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu“, říká svatý Pavel (1 Kor 10, 17).

- *Agape* v křesťanství:
 - je největší skutečností: „A tak zůstává víra, naděje, láska – ale největší z té trojice je láska“ (1 Kor 13, 13);
 - „je na počátku křesťanského bytí. Vskutku, na počátku křesťanského bytí není nějaké etické rozhodnutí nebo nějaká velká abstraktní myšlenka, ale setkání s událostí, s Osobou, s Láskou, která dává životu nový obzor a správný definitivní směr;
 - má vliv na osobní, společenské a kulturní úrovni a předkládá styl života, který rozlamuje kruh pomíjivého a egoistického, do kterého jsme se uzavřeli;
 - vede k nazírání na člověka jako na jednu-podvojnou bytost, ve které se duch a hmota navzájem pronikají, a tak obojí zakoušejí právě novou vznešenost;
 - neruší legitimní rozdíly, ale harmonizuje je ve vyšší jednotě, která není vnucena z vnějšku, ale abychom tak řekli, z vnitřku dává formu celku;
 - přetavuje do jednoho celku lásku k Bohu a lásku k bližnímu: v nejmenším člověku nacházíme Ježíše samotného a v Ježíši nacházíme Boha. Já miluji v Bohu a s Bohem také osobu, kterou nepřijímám s radostí nebo ani neznám. On chce, abychom se stali přáteli jeho přátel. V samotném eucharistickém přijímání je obsaženo být milován a milovat právě ostatní. Eucharistie, která by se nepřetlumočila konkrétně v praktickou lásku, je sama v sobě roztržštěná“.
- Člověk může uskutečňovat *agape*, protože:

- je stvořen k obrazu Boha-Lásky a je milován Bohem, a tudíž miluje v kompletnosti svých možností;
- dostává jako dar se křtem a biřmováním Ducha Svatého.
 - „*Agape* obsahuje cestu růstu, která není nikdy završená a úplná; proměňuje se během života, zraje, a právě proto zůstává věrná sama sobě. Lásku už nenacházíme krásnou a okamžitou, ale roste; abychom tak řekli, můžeme se jí učit pomalu tak, aby stále více objímala všechny naše síly a aby nám otevírala cestu ke správnému životu“.
 - Na otázku Dostojevského: „Jaká krása zachrání svět?“ je odpověď: osvěžující krása Boží lásky.

Může se láska nařídit?

„Protože Bůh nás miloval jako první (viz 1 Jn 4, 10), není tak láska nyní pouze „příkázáním“, ale je odpovědí na dar lásky, kterým nám Bůh jde naproti. „Příkázání“ lásky se stává možným jen proto, že není pouze požadavkem: láska může být „nařízena“, protože je nejdříve darována. Láska se nemůže nařídit. Bůh nám nenařizuje cit, ale nechává nás zakusit svou lásku. A z tohoto, jako odpověď, může vyrašit láska i v nás. V křesťanství láska není nařízení, ale je to návrh, příklad. Dar se může přijmout nebo odvrhnout. Ale velikost Krista je: Já jsem pro toho, kdo mě miluje. Dávat předpokládá získat: to, co nám dovoluje milovat, je fakt, že jsme byli milováni. Naše milování je odpověď na dar lásky, kterým nám Bůh jde vstříc. Jako dítě, když dospěje, bude schopno milovat, jestliže jako malé bylo milováno matkou a otcem, tak člověk umí dávat, protože předtím dostával, zakusil lásku Boží“.

Je opravdu možné milovat Boha, přestože ho nevidíme?

- „Skutečně nikdo nikdy neviděl Boha tak, jak On je sám v sobě. A přece není pro nás zcela neviditelný, nezůstal pro nás prostě nepřístupný. Bůh nás miloval jako první, říká První list svatého Jana (viz 4, 10) a tato láska Boží se objevila mezi námi, stala se viditelnou, protože On „poslal na svět svého jediného Syna, abychom skrze Něho měli život“ (1 Jn 4, 9). Bůh se stal viditelným: v Ježíši my můžeme vidět Otce (viz Jn 14, 9).
- Můžeme milovat Boha, protože On nezůstal v nedosažitelné vzdálenosti, ale vstoupil a vstupuje do našeho života. Přichází k nám, ke každému z nás:
 - svým Slovem, obsaženým v Písmu Svatém;
 - ve svátostech, skrze které je činný v naší existenci, zvláště v eucharistii;
 - v liturgii církve, v její modlitbě;
 - v živém společenství věřících: v něm zakoušíme Boží lásku, vnímáme Jeho přítomnost a učíme se tímto způsobem ji také rozpoznat v naší všednosti;
 - v setkání s naším bližním, zvláště s osobami, kterých se On dotkl a které předávají jeho světlo;
 - v událostech, skrze které On zasahuje do našeho života;
 - ve znameních stvoření, které nám daroval.
- Bůh nám nejen nabídl lásku, nýbrž žil ji jako první a plně. Tluče tolika způsoby na naše srdce, aby probudil naši lásku v odpovědi“.

Zmenšuje víra schopnost člověka milovat?

Vůbec ne. Ba dokonce ji zvětšuje: víra nás učí milovat nad omezeními, která vnucují dějiny, kultura, politika, charakter, vztahy

s jinými. Díky víře se učíme dívat na jinou osobu už nejen vlastníma očima a vlastními city, ale podle pohledu Ježíše Krista. Každý věřící v Krista může milovat lépe a více. Kdo jde směrem k Bohu, nevzdaluje se od lidí, ale stává se jim opravdu blízkým.

Jaký máme vzor *agape*?

- Je to Ježíš Kristus, který je vzorem par excellence. „On je skutečně vtělenou Láskou Boží. V Něm *eros-agape* dosahují své nejradikálnější formy. Ve smrti na kříži Ježíš, který se dává, aby znovu pozvedl a spasil člověka, vyjadřuje lásku v nejvznešenější formě, protože se naplňuje ono obrácení se Boha proti sobě samému, ve kterém On se dává, aby pozvedl člověka a spasil ho.
- Tomuto úkonu oběti zajistil Ježíš trvalou přítomnost skrze ustanovení eucharistie, ve které pod způsobou chleba a vína dává sám sebe jako novou manu, která nás spojuje s Ním. Účastí na eucharistii jsme také i my zapojeni do dynamiky jeho darování se. Spojujeme se s Ním a zároveň se spojujeme se všemi ostatními, kterým se On dává; stáváme se všichni „jedním tělem“. Takovým způsobem jsou láska k Bohu a láska k bližnímu skutečně navzájem propojeny“.

Proč církev uskutečňuje službu lásky?

„Služba lásky patří k podstatě církve jako služba svátostí a služba hlásání evangelia. Tyto tři služby se navzájem předpokládají a nemohou být oddělovány jedna od druhé.

- Církev nemůže být nikdy dispensována od konání lásky-charity jako organizované činnosti věřících, na druhé straně nikdy nebude situace, ve které by nebyla potřeba láska každého

jednotlivého křesťana, protože člověk mimo spravedlnost bude vždy potřebovat lásku.

- Církevní organizace charity nejsou nějakou formou sociální pomoci, která se náhodně připojuje ke skutečnosti církve, nějakou iniciativou, která by se mohla přenechat také jiným. Ona naopak je součástí povahy církve. Tak jako božskému Slovu odpovídá lidské hlásání, slovo víry, tak *Agape*, která je Bohem, musí odpovídat *agape* církve, její charitativní činnosti.
- Lásky k bližnímu je úkolem každého věřícího, jako i celého církevního společenství a všech úrovní: místní společenství (farnost), partikulární církve (diecéze), univerzální církve. Zcela osobní úkon *agape* nemůže nikdy zůstat čistě individuální věcí, ale musí se stát základním úkonem církve jako společenství: potřebuje tedy také institucionální formu, která se vyjadřuje v jednání společenství církve.
- Vědomí takového charitativního úkolu mělo ustavující význam v církvi už od jejích počátků (viz Sk 2, 44-45) a velmi brzy se ukázala také potřeba určité organizace jako předpokladu pro jeho účinnější splnění. Tak se v základní struktuře církve vynořila „diakonia“ jako služba lásky vůči bližnímu vykonávaná ve společenství a uspořádaným způsobem, jako služba konkrétní, ale zároveň také duchovní (viz Sk 6, 1-6). Postupným rozšířením se církve se toto vykonávání charity potvrdilo jako jeden z jejích podstatných okruhů".

Je charitativní činnost církve v rozporu se spravedlností?

- „Již od 19. století se proti charitativní činnosti církve zvedla základní námitka:

Bylo řečeno, že by byla v rozporu se spravedlností a nakonec by konala jako systém pro zakonzervování status quo. Plněním jednotlivých skutků lásky by církve napomáhala udržování existujícího nespravedlivého systému a činila by ho nějakým způsobem snesitelným, a tím by brzdila vzpouru a potenciální obrácení se k lepšímu světu".

- Když chceme odpovědět na takovou námitku, je potřeba říci:
 - je třeba konat neustále, aby každý měl to, co je nutné, a aby nikdo netrpěl nouzí;
 - egoismus jednotlivých osob, skupin, států vždy číhá, a proto je třeba proti němu bez ustání bojovat;
 - mimo spravedlnost bude člověk vždycky potřebovat lásku, která jediná dává duši spravedlnosti.

Nemůže církve přenechat tuto službu jiným filantropickým organizacím?

Odpověď je: ne, církve to nemůže udělat. „Ona musí konat lásku k bližnímu také jako společenství (komunita), jinak hlásá Boha lásky neúplným a nedostačujícím způsobem. Charitativní závazek (úsilí) má smysl, který jde za rámec prosté filantropie. Je to Bůh sám, který nás pobádá v našem nitru, abychom ulehčovali bídu. Nakonec je to On sám, kterého vnášíme do trpícího světa. Čím uvědoměleji a jasněji Ho přinášíme jako dar, tím účinněji naše láska bude měnit svět a probouzet naději; naději, která jde až za hranice smrti“ (papež BENEDIKT XVI., *List čtenářům časopisu Křesťanská rodina*, únor 2006).

Jaké rysy má charitativní činnost církve?

Charitativní činnost církve, aby byla autentická a účinná:

- zachovává vlastní identitu: ona „kromě prvního velmi konkrétního významu pomoci bližnímu, má také podstatně význam sdělovat ostatním Boží lásku, kterou jsme my sami dostali. Ona musí nějakým způsobem zviditelnit živého Boha. (...) Bůh a Kristus v charitativní organizaci nesmí být vnějšími slovy; ona (slova) ve skutečnosti poukazují na původní pramen církevní charity. Síla *Caritas* závisí na síle víry všech členů a spolupracovníků". Charitativní činnost církve se nesmí proto rozředit do povšechné pomáhající organizace;
- se zakládá, kromě odborné kompetence, „na zkušenosti osobního setkání s Kristem, jehož láska se dotkla srdce věřícího a vzbudila v něm lásku k bližnímu. Program křesťana je programem Ježíšovým: srdce, které vidí. Toto srdce vidí, kde je potřeba lásky a jedná důsledným způsobem“;
- má jako *Magnu Chartu* hymnus na lásku svatého Pavla (viz *1Kor*, 13), která působí, že se vyhneme riziku degradace na čistý aktivismus;
- je doprovázena nutně modlitbou. „Živý kontakt s Kristem se vyhne tomu, aby zkušenost s nezměrností potřeby a omezeností vlastního konání z jedné strany, mohly zatlačit konajícího do ideologie, která si činí nárok dělat nyní všechno to, čeho Bůh, jak se zdá, nedosahuje, nebo z druhé strany se vyhne tomu, aby se staly pokušením k ustoupení, k nečinnosti a rezignaci. Kdo se modlí, nemrhá svým časem, i když se zdá, že situace pobádá jedině k činnosti, ani si nedělá nárok, že by měnil nebo opravoval Boží plány, ale snaží se po příkladu Marie a svatých čerpat v Bohu světlo a sílu lásky, která poráží každou temnotu a egoismus, které jsou přítomné ve světě“;
- koná ve spojení s biskupy: bez takového pojítka by velká církevní jednatelství charity mohla být ohrožena v praxi tím, že by se odloučila od církve a měla by totožnost jako nevládní organizace, jako jakákoliv obecná pomocná organizace: v takových případech by se jejich filozofie neodlišovala od Červeného kříže nebo od jednatelství OSN;
- je nezávislá na stranách a ideologiích. Charitativní činnost církve „není prostředkem pro změnu světa ideologicky, není ve službě světských strategií, ale je uskutečněním zde a nyní, lásky, kterou člověk vždy potřebuje“;
- pěstuje plodnou spolupráci s mnohačetnými charitativními a filantropickými organizacemi, se strukturami států a humanitárními asociacemi, které různými způsoby pomáhají solidaritě, vyjádřené občanskou společností;
- vyhýbá se děláni proselytismu. „Láska je zdarma; není vykonávána, aby se dosáhly jiné cíle. Ale to neznamená, že by charitativní činnost musela, abychom tak řekli, nechat Boha a Krista stranou. Křesťan ví, kdy je čas mluvit o Bohu a kdy je správné o Něm mlčet a nechat mluvit pouze lásku. On ví, že Bůh je láska a stává se přítomným právě ve chvílích, ve kterých se nedělá nic jiného, než miluje“.

NB: Pro prohloubení tématu čtěte následující dokumenty:

- ENCYKLIKA BENEDIKTA XVI. „*DEUS CARITAS EST*“
Poznámka – Citace z Katechismu katolické církve nebo Compendia odpovídají v některých případech italskému vydání. Katecheze je zpracována podle předlohy vypracované Mons. Raffaello Martinelli
(http://www.sancarolo.pcn.net/argomenti_nuovo/pagina0.html)
) . Katecheze naleznete: <http://spolotcepia.signalny.cz/>